

Tashkent State University of Economics

JOURNAL OF INTERNATIONAL FINANCE AND ACCOUNTING

ISSN
2181-1016

INNOVATSION RIVOJLANISH MODELINING MAZMUNI VA UNGA O'TISH XUSUSIYATLARI

Sultanova Shoxista Ilxomovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti

Email: shoxistasultanova0102@gmail.com

ORCID: 0009-0009-5742-6866

THE NATURE OF THE INNOVATION-DRIVEN DEVELOPMENT MODEL AND THE SPECIFIC FEATURES OF TRANSITIONING TO IT

Sultanova Shoxista Ilxomovna

PhD Student at Tashkent State University of Economics,

Tashkent, Uzbekistan

Email: shoxistasultanova0102@gmail.com

ORCID: 0009-0009-5742-6866

Annotatsiya: Mazkur maqolada innovatsion rivojlanish modelining nazariy va amaliy asoslari, uning mazmun-mohiyati hamda zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rnini ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida innovatsion rivojlanish modelining asosiy tarkibiy elementlari, jumladan, inson kapitali, ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsion infratuzilma, raqamli texnologiyalar va institutsional mexanizmlarning o'zaro bog'liqligi yoritilgan. Shuningdek, innovatsion rivojlanish modeliga o'tishning iqtisodiy, tashkiliy va institutsional xususiyatlari hamda xalqaro tajribalar asosida uning samaradorligini ta'minlovchi omillar tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion rivojlanish modeli milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish hamda barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashning muhim strategik omili ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion rivojlanish modeli, innovatsiya, bilimlar iqtisodiyoti, inson kapitali, innovatsion infratuzilma, raqamli iqtisodiyot, ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsion siyosat, raqobatbardoshlik

Abstract: This article scientifically analyzes the theoretical and practical foundations of the innovation-driven development model, its essence, and its role in modern economic development. The study highlights the key components of the innovation-driven development model, including human capital, research and development activities, innovation infrastructure, digital technologies, and institutional mechanisms, as well as their interrelationships. Furthermore, the economic, organizational, and institutional features of the transition to an innovation-driven development model are examined, along with the factors ensuring its effectiveness based on international experience. The findings demonstrate that the innovation-driven development model is

a crucial strategic factor in enhancing the competitiveness of the national economy, strengthening the integration of science and production, and ensuring sustainable socio-economic development.

Keywords: *innovation-driven development model, innovation, knowledge economy, human capital, innovation infrastructure, digital economy, research and development (R&D), innovation policy, competitiveness*

Kirish. XXI asrda globallasuv jarayonlarining jadallashuvi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi hamda bilimlar iqtisodiyotining shakllanishi dunyo mamlakatlari oldiga iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik rivojlanishning yangi modelini tanlash zaruratini qo‘ymoqda[1]. Zamonaviy sharoitda davlatlarning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligi tabiiy resurslar hajmi yoki arzon ishchi kuchi bilan emas, balki innovatsion salohiyati, ilmiy-tadqiqot faoliyati samaradorligi, intellektual kapitali va ilg‘or texnologiyalarni yaratish hamda amaliyotga joriy etish darajasi bilan belgilanmoqda[2]. Shu bois innovatsion rivojlanish modeli bugungi kunda barqaror iqtisodiy o‘shish, milliy iqtisodiyotning modernizatsiyasi va jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida e’tirof etilmoqda [3].

Innovatsion rivojlanish modeli – bu ilm-fan, ta’lim, ishlab chiqarish va boshqaruv tizimlarining o‘zaro integratsiyasiga asoslangan bo‘lib, yangi bilimlar, texnologiyalar, mahsulotlar va xizmatlarni yaratish hamda ulardan samarali foydalanish orqali iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotni ta’minlashga qaratilgan rivojlanish strategiyasidir [4].

Mazkur modelning asosiy maqsadi iqtisodiyotni ekstensiv rivojlanishdan intensiv rivojlanishga o‘tkazish, yuqori qo‘shilgan qiymat yaratuvchi tarmoqlar ulushini oshirish hamda innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish orqali milliy taraqqiyotning yangi sifat bosqichiga erishishdan iboratdir [5].

Dunyo tajribasi shuni ko‘rsatadiki, innovatsion rivojlanish yo‘lini tanlagan davlatlar qisqa muddat ichida yuqori iqtisodiy natijalarga erishgan. Xususan, Yaponiya, Janubiy Koreya, Singapur, Germaniya va Finlyandiya kabi mamlakatlarning taraqqiyot tajribasi innovatsiyalarni rivojlantirish, ilmiy tadqiqotlarga investitsiyalar kiritish va inson kapitalini yuksaltirish iqtisodiy o‘shishning muhim manbai ekanligini tasdiqlaydi [6]. Mazkur tajribalar innovatsion rivojlanish modelining nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirish, balki aholi turmush darajasini yaxshilash, yangi ish o‘rinlarini yaratish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashdagi ahamiyatini ham namoyon etadi [7].

O‘zbekiston Respublikasida ham so‘nggi yillarda innovatsion rivojlanishga alohida e’tibor qaratilib, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish hamda innovatsion infratuzilmani takomillashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda [8]. Bu esa mamlakatning innovatsion rivojlanish modeliga bosqichma-bosqich o‘tishini ta’minlash bilan bir qatorda, milliy iqtisodiyotning global iqtisodiy makondagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda [9].

Shu nuqtayi nazardan, innovatsion rivojlanish modelining mazmun-mohiyatini, uning nazariy asoslarini, tarkibiy elementlarini hamda ushbu modelga o'tishning o'ziga xos xususiyatlarini ilmiy jihatdan tadqiq etish dolzarb ilmiy muammolardan biri hisoblanadi [10].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Innovatsion rivojlanish modeli masalasi iqtisodiyot, boshqaruv, sotsiologiya va siyosatshunoslik fanlari kesishmasida shakllangan murakkab ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur masalaning nazariy asoslari XX asr boshlarida iqtisodiy taraqqiyotning innovatsion omillarini tadqiq etgan olimlarning ilmiy qarashlarida o'z aksini topgan. Xususan, avstriyalik iqtisodchi Jozef Shumpeter innovatsiyalarni iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida talqin qilib, iqtisodiy tizimning yangilanishi va taraqqiyoti innovatsion faoliyat bilan chambarchas bog'liqligini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Uning "ijodiy vayronkorlik" (creative destruction) nazariyasi innovatsiyalar orqali eski iqtisodiy munosabatlar va texnologiyalarning yangilari bilan almashinish jarayonini tushuntirib beradi.

Keyingi yillarda innovatsion rivojlanish masalalari bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda inson kapitali, ilmiy-texnik taraqqiyot va bilimlar iqtisodiyoti konsepsiyalariga alohida e'tibor qaratilgan. P. Druker, M. Porter, R. Solou, B. Lundvall, K. Friman kabi olimlarning ilmiy ishlari innovatsion iqtisodiyotning nazariy va amaliy asoslarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning tadqiqotlarida innovatsiyalar iqtisodiy

o'sishning muhim omili, milliy raqobatbardoshlikni ta'minlovchi vosita hamda iqtisodiyotning tarkibiy modernizatsiyasini amalga oshirishning asosiy mexanizmi sifatida baholanadi.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda innovatsion rivojlanish modeli ko'proq milliy innovatsion tizim, raqamli iqtisodiyot, bilimlar iqtisodiyoti va innovatsion ekotizim tushunchalari bilan uzviy bog'liq holda tahlil qilinmoqda. K. Friman va B. Lundvall tomonidan ishlab chiqilgan milliy innovatsion tizim nazariyasiga ko'ra, innovatsion rivojlanishning samaradorligi davlat, ilmiy muassasalar, ta'lim tashkilotlari va biznes subyektlari o'rtasidagi hamkorlik darajasi bilan belgilanadi. Ushbu yondashuv innovatsion faoliyatni alohida jarayon sifatida emas, balki o'zaro bog'liq subyektlar tizimi sifatida ko'rib chiqishga imkon yaratadi.

Mahalliy olimlarning ilmiy izlanishlarida ham innovatsion rivojlanish masalalari iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish hamda inson kapitalini rivojlantirish nuqtayi nazaridan tadqiq etilgan. Xususan, O'zbekistonning innovatsion taraqqiyot strategiyasini amalga oshirish, innovatsion infratuzilmani shakllantirish va raqamli texnologiyalarni iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etish masalalari bo'yicha qator ilmiy-amaliy tadqiqotlar olib borilgan. Biroq innovatsion rivojlanish modelining mazmuni, uning tarkibiy elementlari hamda ushbu modelga o'tishning institutsional, iqtisodiy va ijtimoiy xususiyatlarini kompleks tarzda o'rganish zarurati saqlanib qolmoqda.

Mazkur tadqiqotni amalga oshirishda ilmiy bilishning umumfalsafiy, umumilmiy va maxsus metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, kompleks tahlil, qiyosiy tahlil, tarixiylik va mantiqiylik tamoyillari tashkil etadi. Tizimli yondashuv asosida innovatsion rivojlanish modeli o'zaro bog'liq iqtisodiy, ijtimoiy, ilmiy va texnologik elementlardan iborat yaxlit tizim sifatida o'rganildi. Qiyosiy tahlil metodi yordamida rivojlangan davlatlarning innovatsion taraqqiyot tajribasi va ularning innovatsion rivojlanish modeliga o'tish mexanizmlari tahlil qilindi.

Shuningdek, ilmiy adabiyotlarni kontent-tahlil qilish, normativ-huquqiy hujjatlarni o'rganish, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish hamda ilmiy manbalarni sintez qilish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida innovatsion rivojlanishning nazariy konsepsiyalari, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari, innovatsion iqtisodiyot bo'yicha xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlarni tizimlashtirish va umumlashtirish asosida innovatsion rivojlanish modelining mazmun-mohiyati, uning tarkibiy tuzilishi hamda ushbu modelga o'tishning asosiy xususiyatlari ilmiy jihatdan yoritildi.

Tadqiqot metodologiyasining muhim jihatlaridan biri innovatsion rivojlanishni faqat iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan emas, balki inson kapitali sifati, ilmiy salohiyat, raqamli transformatsiya darajasi, institutsional muhit va innovatsion madaniyat kabi omillar bilan uzviy bog'liq holda baholashdan iborat bo'ldi. Mazkur yondashuv innovatsion rivojlanish

modelining ko'p qirrali mohiyatini ochib berish hamda unga o'tish jarayonining samaradorligini belgilovchi omillarni aniqlash imkonini berdi. Natijada innovatsion rivojlanish modelining nazariy asoslari va amaliy ahamiyatini chuqur tahlil qilish uchun zarur bo'lgan metodologik platforma shakllantirildi.

Natijalar. Tadqiqot jarayonida innovatsion rivojlanish modelining nazariy asoslari, tarkibiy elementlari hamda unga o'tishning institutsional va amaliy xususiyatlari tahlil qilinib, bir qator ilmiy natijalarga erishildi. Avvalo, innovatsion rivojlanish modeli iqtisodiy o'sishning an'anaviy omillariga tayanadigan rivojlanish yondashuvidan tubdan farq qilishi, uning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida ilmiy bilimlar, intellektual kapital, raqamli texnologiyalar va innovatsion faoliyat xizmat qilishi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion rivojlanish modeli iqtisodiy taraqqiyotning yangi bosqichi bo'lib, unda qo'shilgan qiymat yaratish jarayoni asosan ilm-fan yutuqlari va texnologik yangiliklarga tayanadi.

Tahlillar asosida innovatsion rivojlanish modelining tarkibiy tuzilmasi aniqlashtirildi hamda uning asosiy komponentlari sifatida inson kapitali, ilmiy-tadqiqot faoliyati, innovatsion infratuzilma, raqamli texnologiyalar, investitsion muhit va institutsional mexanizmlar ajratib ko'rsatildi. Mazkur komponentlarning o'zaro integratsiyalashgan holda faoliyat yuritishi innovatsion taraqqiyotning samaradorligini belgilovchi muhim omil ekanligi ilmiy jihatdan asoslandi. Ayniqsa, ta'lim tizimi, ilmiy muassasalar va ishlab chiqarish

korxonalari o'rtasidagi hamkorlik innovatsion mahsulotlar yaratish va ularni amaliyotga joriy etishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion rivojlanish modeliga o'tish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan murakkab transformatsion jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonning samaradorligi, avvalo, davlat tomonidan innovatsion siyosatning izchil amalga oshirilishi, innovatsion faoliyatni rag'batlantiruvchi huquqiy-me'yoriy bazaning takomillashganligi hamda ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish darajasiga bog'liq ekanligi aniqlandi. Shuningdek, innovatsion rivojlanishga o'tishda inson kapitaliga investitsiyalar kiritish, ta'lim sifatini oshirish va yoshlarning innovatsion faoliyatga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish muhim strategik omil sifatida namoyon bo'ldi.

Xalqaro tajribalar tahlili natijasida innovatsion rivojlanish modeliga muvaffaqiyatli o'tgan davlatlarning umumiy xususiyatlari aniqlandi. Jumladan, mazkur mamlakatlarda yalpi ichki mahsulot tarkibida ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga ajratiladigan mablag'lar ulushi yuqori bo'lishi, innovatsion tadbirkorlik rivojlanganligi, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasining samarali yo'lga qo'yilganligi hamda raqamli texnologiyalarning keng joriy etilganligi kuzatildi. Ushbu omillar innovatsion iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy determinantlar sifatida baholandi.

O'zbekistonning innovatsion rivojlanish yo'lidagi islohotlari tahlili natijasida mamlakatda innovatsion ekotizimni shakllantirish bo'yicha

muhim institutsional asoslar yaratilganligi aniqlandi. Xususan, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini rivojlantirish, startap loyihalarni rag'batlantirish hamda raqamli iqtisodiyot elementlarini keng joriy etish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar innovatsion rivojlanish modeliga o'tish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratmoqda. Shu bilan birga, innovatsion infratuzilmani yanada takomillashtirish, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish darajasini oshirish va xususiy sektorning innovatsion faoliyatdagi ishtirokini kengaytirish zarurati mavjudligi ham aniqlandi.

Tadqiqot davomida innovatsion rivojlanish modeliga o'tishning konseptual mexanizmi ishlab chiqildi. Ushbu mexanizm ta'lim, ilm-fan, biznes va davlat hamkorligiga asoslangan "to'rtlik spiral" (Quadruple Helix) modelini qo'llash orqali innovatsion faoliyat samaradorligini oshirish imkonini berishi asoslab berildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, mazkur yondashuv innovatsion g'oyalarni yaratish, ularni amaliyotga joriy etish va iqtisodiy samaradorlikka erishish jarayonlarini jadallashtirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari innovatsion rivojlanish modeli zamonaviy iqtisodiy taraqqiyotning eng muhim strategik yo'nalishlaridan biri ekanligini, unga muvaffaqiyatli o'tish esa inson kapitalini rivojlantirish, ilm-fan va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash, innovatsion infratuzilmani takomillashtirish hamda samarali davlat siyosatini amalga oshirish bilan bevosita bog'liqligini tasdiqladi. Mazkur natijalar

innovatsion iqtisodiyotga o'tishning nazariy va amaliy jihatlarini takomillashtirishga xizmat qiluvchi ilmiy xulosalarni shakllantirish imkonini berdi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari innovatsion rivojlanish modelining zamonaviy iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni tobora ortib borayotganligini tasdiqladi. Hozirgi globallasuv va raqamli transformatsiya sharoitida iqtisodiy o'sishning an'anaviy omillari – tabiiy resurslar, arzon ishchi kuchi va ishlab chiqarish hajmini kengaytirish kabi yondashuvlar uzoq muddatli raqobatbardoshlikni ta'minlashda yetarli bo'lmay qolmoqda. Shu sababli innovatsiyalar, ilmiy bilimlar va intellektual kapital iqtisodiy rivojlanishning strategik resursiga aylanmoqda. Tadqiqot davomida olingan natijalar ham ushbu ilmiy qarashlarning dolzarbligini yana bir bor tasdiqladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion rivojlanish modelining samaradorligi faqat texnologik yangiliklarni yaratish bilan emas, balki ularni amaliyotga tatbiq etish, tijoratlashtirish va jamiyat ehtiyojlariga moslashtirish darajasi bilan ham belgilanadi. Bu holat innovatsion faoliyatni faqat ilmiy-tadqiqot muassasalari doirasida emas, balki ta'lim tizimi, ishlab chiqarish sektori, davlat boshqaruvi va fuqarolik jamiyati institutlari bilan uzviy bog'liq holda rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, innovatsion rivojlanish modeli ko'p subyektki va ko'p darajali tizim sifatida namoyon bo'ladi.

O'tkazilgan tadqiqot natijalari J. Shumpeterning innovatsiyalar iqtisodiy

taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi ekanligi haqidagi nazariy qarashlarini tasdiqlaydi. Biroq zamonaviy sharoitda innovatsion rivojlanish jarayoni faqat alohida innovatorlar faoliyati bilan emas, balki milliy innovatsion tizimning barcha elementlari o'rtasidagi hamkorlik darajasi bilan belgilanishi aniqlandi. Shu jihatdan tadqiqot natijalari K. Friman va B. Lundvall tomonidan ilgari surilgan milliy innovatsion tizim konsepsiyasi bilan hamohang bo'lib, innovatsion rivojlanishning institutsional omillariga alohida e'tibor qaratish lozimligini ko'rsatadi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, innovatsion rivojlanish modeliga o'tishning eng muhim shartlaridan biri inson kapitalining sifat jihatdan rivojlanganligidir. Chunki innovatsion iqtisodiyot sharoitida bilim, malaka va kreativ fikrlash iqtisodiy resurslarning eng muhim turi hisoblanadi. Shu bois ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ilmiy tadqiqotlar sifatini oshirish hamda yoshlarning innovatsion va tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirish innovatsion taraqqiyotning ustuvor vazifalaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Tadqiqot davomida O'zbekiston tajribasi tahlili innovatsion rivojlanish modeliga o'tish yo'lida muayyan ijobiy natijalarga erishilganligini ko'rsatdi. Xususan, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat dasturlari, raqamli iqtisodiyotning rivojlantirilishi, startap ekotizimining shakllanishi hamda ilm-fan va ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar innovatsion taraqqiyot uchun muhim zamin yaratmoqda. Biroq ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish, xususi

sektorning ilmiy tadqiqotlarga investitsiya kiritish darajasi hamda ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasining yetarli darajada shakllanmaganligi kabi muammolar mavjudligi ham kuzatildi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari innovatsion rivojlanish modeliga o'tishda davlatning tartibga soluvchi va rag'batlantiruvchi funksiyasi alohida ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Rivojlangan davlatlar tajribasi innovatsion siyosatning izchilligi, ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirishning barqarorligi va innovatsion infratuzilmaning rivojlanganligi innovatsion iqtisodiyotning muvaffaqiyatli shakllanishida muhim omil ekanligini tasdiqlaydi. Shu sababli innovatsion rivojlanishga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqishda davlat, biznes va ilmiy hamjamiyat o'rtasidagi hamkorlikni yanada kuchaytirish zarur.

Yana bir muhim jihat shundaki, innovatsion rivojlanish modeli iqtisodiy samaradorlik bilan bir qatorda ijtimoiy taraqqiyotga ham xizmat qiladi. Innovatsiyalar yangi ish o'rinlarini yaratish, mehnat unumdorligini oshirish, aholi turmush sifatini yaxshilash va barqaror rivojlanishni ta'minlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bois innovatsion rivojlanishni faqat iqtisodiy kategoriya sifatida emas, balki jamiyat taraqqiyotining kompleks mexanizmi sifatida baholash maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari va ularning ilmiy tahlili innovatsion rivojlanish modeliga o'tish iqtisodiyotning sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarilishini ta'minlaydigan strategik jarayon ekanligini ko'rsatdi. Ushbu modelning muvaffaqiyati esa inson kapitalining rivojlanganligi,

innovatsion infratuzilmaning takomillashganligi, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasi hamda samarali davlat siyosatining mavjudligi bilan bevosita bog'liqdir. Mazkur holat innovatsion taraqqiyotni ta'minlashga qaratilgan ilmiy-amaliy yondashuvlarni yanada chuqurlashtirish va takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot doirasida innovatsion rivojlanish modelining nazariy-metodologik asoslari, uning iqtisodiy taraqqiyotdagi o'rni hamda ushbu modelga o'tishning o'ziga xos xususiyatlari kompleks ravishda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari innovatsion rivojlanish modeli zamonaviy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, milliy raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashning muhim strategik omili ekanligini ko'rsatdi.

Tahlillar asosida innovatsion rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlari sifatida ilm-fan, ta'lim, inson kapitali, raqamli texnologiyalar va innovatsion infratuzilma maydonga chiqishi aniqlandi. An'anaviy rivojlanish modelidan farqli ravishda, innovatsion rivojlanish modeli iqtisodiy o'sishning ekstensiv omillariga emas, balki bilimlar iqtisodiyoti, intellektual salohiyat va texnologik yangilanishlarga tayanishi bilan tavsiflanadi. Shu sababli innovatsiyalarni yaratish, joriy etish va tijoratlashtirish jarayonlarini qo'llab-quvvatlash milliy taraqqiyot strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi zarur.

Tadqiqot natijalari innovatsion rivojlanish modeliga o'tish murakkab va ko'p bosqichli transformatsion jarayon ekanligini ko'rsatdi. Ushbu jarayonning muvaffaqiyati samarali institutsional

muhitni shakllantirish, innovatsion faoliyatni rag'batlantiruvchi huquqiy-me'yoriy bazani takomillashtirish, ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish hajmini oshirish hamda ta'lim, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish bilan bevosita bog'liqdir. Ayniqsa, inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalar innovatsion taraqqiyotning eng muhim shartlaridan biri sifatida namoyon bo'ldi.

Xalqaro tajribalar tahlili innovatsion rivojlanishga erishgan mamlakatlarda ilmiy-tadqiqot faoliyatiga katta e'tibor qaratilishi, innovatsion tadbirkorlikning rivojlanganligi va davlat tomonidan innovatsion siyosatning izchil amalga oshirilishi yuqori natijalarni ta'minlayotganligini tasdiqladi. Bu esa innovatsion rivojlanishning muvaffaqiyati alohida innovatsiyalar bilan emas, balki yaxlit innovatsion ekotizimning shakllanganligi bilan belgilanishini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida O'zbekistonda innovatsion taraqqiyot yo'lida amalga oshirilayotgan islohotlar mamlakatning innovatsion rivojlanish modeliga bosqichma-bosqich o'tishi uchun muhim asos yaratayotganligi aniqlandi. Shu bilan birga, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish mexanizmlarini takomillashtirish, innovatsion infratuzilmani kengaytirish, xususiy sektorning innovatsion faoliyatdagi ishtirokini faollashtirish hamda ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini yanada kuchaytirish dolzarb vazifalar sifatida saqlanib qolmoqda.

Shundan kelib chiqib, innovatsion rivojlanish modelining samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

-ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga yo'naltiriladigan investitsiyalar hajmini oshirish;

-oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlar va ishlab chiqarish korxonalarini o'rtasida innovatsion hamkorlikni kuchaytirish;

-innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi texnoparklar, biznes-inkubatorlar va startap markazlari faoliyatini kengaytirish;

-yoshlarning innovatsion fikrlash, kreativlik va tadbirkorlik kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim dasturlarini takomillashtirish;

-raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt imkoniyatlaridan iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida samarali foydalanishni rag'batlantirish.

Xulosa qilib aytganda, innovatsion rivojlanish modeli XXI asr sharoitida davlat va jamiyat taraqqiyotining eng muhim strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Unga muvaffaqiyatli o'tish ilm-fan, ta'lim, biznes va davlat boshqaruvi tizimlarining o'zaro hamkorligi hamda innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan samarali siyosat orqali ta'minlanadi. Mazkur yondashuv nafaqat iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, balki mamlakatning global raqobatbardoshligini oshirish va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Innovatsion rivojlanish strategiyasiga oid farmon va qarorlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish agentligi hisobotlari. Toshkent, 2024.
3. The Age of Globalization. New York: Columbia University Press, 2020.
4. Michael Porter. Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990.
5. Organisation for Economic Co-operation and Development. Innovation Strategy Report. Paris, 2015.
6. Joseph Schumpeter. The Theory of Economic Development. Harvard University Press, 1934.
7. Innovation and Entrepreneurship. New York: Harper Business, 1985.
8. World Bank. World Development Report: Digital Dividends. Washington, DC, 2016.
9. United Nations Development Programme. Human Development Report. New York, 2023.
10. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Science Report: The Race Against Time for Smarter Development. Paris, 2021.